

Кот Юлія Вадимівна

**Новгородська Ірина
Дмитрівна**

здобувачі першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права
Державного податкового
Університету

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Гнатівський М.М., Короткий Т.Р., Кориневич А.О., Лисик В.М.
- 2.Поєдинок О.Р., Хендель Н.В. Міжнародне гуманітарне право: посібник для юриста / за ред. Короткого Т.Р. - Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2017. - 145с. URL : <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/MHP-final.pdf>.
- 3.НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: мультимедійний посібник з навчальної дисципліни «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО», Київ, 2016. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/mg/lectures/lecture_7.html
- 4.Слігулашвілі М., Козорог О., Короткий Т., Хендель Н. ВИВЧАЮЧИ МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО: НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ / За редакцією радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т.Р. Короткого. Київ, 2019. URL : https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2020/04/Prev_Posibnyk_MGB_A4-4.pdf.

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ЧИ Є МІСЦЕ ГУМАННОСТІ У ВІЙНІ?

Сучасною тенденцією людства є гуманізація усіх сфер життя. Це стосується також сфери юриспруденції. У сучасному міжнародному праві вагому роль відіграють саме принципи на норми, що стосуються захисту прав людини. Найяскравіше це відображено у нормах і принципах міжнародного права з прав людини та міжнародному гуманітарному праві, що нині найбільше відображають загальну гуманітарну право людську гідність і розвиток гуманітарної правосвідомості у сучасному світі.

Гуманітарна основа міжнародного права не є властивою класичному міжнародному праву, де основою є владнання відносин між державами та вирішення політичних, економічних, культурних тощо питань на міжнародній арені. Хоча класичне міжнародне право направлене на вирішення міждержавних відносин, саме ту виникли два самостійні напрями, що тепер найвищою мірою відображають принцип гуманності, - «право Женеви» та «право Гааги»[1].

Історично склалося, що майже всі конвенції, що були прийняті стосовно міжнародного гуманітарного права, були підписані на конференціях у Женеві. Однак, значну роль відіграла міжнародна конференція, яка була проведена з 8 до 22 серпня 1864 року у Женеві, де було залучено 16 країн. Результатом її стало підписання Женевської конвенції про поліпшення долі поранених на полі бою. Слід зауважити, що при обсязі всього в 10 статей, дана конвенція вмістила надзвичайно важливі нововведення, що досі актуальні. Серед них: поняття нейтральності стосовно дій медичних працівників щодо поранених осіб, гарантувався догляд за пораненими незалежно від сторони війкового та встановлення знаку Червоного Хреста у місцях знаходження госпіталів та медперсоналу[2].

Також слід відзначити інші важливі документи «права Женеви», де є:

Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 р.;

Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, що потерпіли в корабельній аварії, із складу збройних сил на морі від 12 серпня 1949 р.;

Женевська конвенція про ставлення до військовополонених від 12 серпня 1949 р.;

Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р.[2].

Другим важливим напрямом у гуманізації ведення війни є «право Гааги», яке відоме як «право війни», де є визначення прав та обов'язків воюючих сторін під час проведення військових операцій, наявні обмеження щодо засобів ведення війни і методів нанесення збитків супротивнику. У доктрині сучасного міжнародного права

Гаазьких мирних конференцій були визначені такі напрямки співробітництва держав у врегулюванні збройних конфліктів: досягнення максимально повної кодифікації права війни та розвиток процедур мирного розв'язання збройних конфліктів.

Вже на першій Гаазькій мирній конференції у 1899 році було в результаті підписано три конвенції, а саме:

- про мирне розв'язання спорів;
- про закони і звичаї сухопутної війни;
- про застосування Женевської конвенції про поранених і хворих (1864 р.) до морської війни [2].

У сучасному міжнародному «право Женеви» та «право Гааги» є складовими галузі міжнародного гуманітарного права, коли міжнародне гуманітарне право виступає сукупністю принципів і норм, що регулюють відносини між державами з приводу захисту прав людини й основних свобод для усіх, незалежно від раси, статі, мови і релігії в період збройних конфліктів.

Важливо відзначити, що міжнародний захист прав людини і міжнародне гуманітарне право має основною ціллю захист прав людини. Однак, якщо перше діє у мирний час, то друге вступає в силу саме у період ведення війни і припиняє свою дію із закінченням війни. Це зумовлено тим, що механізми захисту прав людини не є достатньо ефективними у захисті прав людини в умовах ведення збройного конфлікту, саме тому у ХІХ столітті виникає міжнародне гуманітарне право[3].

Фактично, ці дві галузі права не витісняють один одного, а є двома проявами однієї сутності і у періоди війни норми і принципи міжнародного гуманітарного права мають пріоритет над нормами захисту прав людини. Тобто двох галузей права є схожими, однак міжнародне гуманітарне право є більш специфічною та вузькою галуззю за рахунок військової складової.

За сутністю міжнародного гуманітарного права, кожна його норма є компромісом між двома протилежностями: гуманністю і військовою необхідністю. Згідно з принципом військової необхідності допускається застосування сили в межах необхідних для досягнення законності мети збройного конфлікту, а все, що виходить за рамки законної мети вважається протиправним і заборонено міжнародним гуманітарним правом. Слід звернути увагу, що законною метою є підпорядкування супротивника власній волі, як можливо більш швидке повне або часткове підпорядкування ворога з мінімальним витрачанням людських та інших ресурсів[3].

Стосовно принципу гуманності, то він забороняє заподіяння страждань і ушкоджень або заподіяння шкоди, які не є необхідними для досягнення законної мети збройного конфлікту.

Загалом, ці два принципи є основою міжнародного гуманітарного права, яке по суті виступає результатом єдності і боротьби двох принципів, що регулюють правила ведення збройного конфлікту.

Отже, у сучасному міжнародному праві передбачено наявність гуманності під час збройного конфлікту. По суті, міжнародне гуманітарне право стоїть на варті людяності, відображає у кожній своїй нормі гуманність, проте лише в тих межах, що встановила держава для себе. А тому, будь-який дисбаланс між двома основними принципами міжнародного гуманітарного права може призвести або до неможливості ведення війни, або до тотальної війни, що призведе до повного свавілля, яке заборонене у сучасному міжнародному гуманітарному праві.

Виходячи з досвіду України можна дійти до висновку, що хоча у теорії передбачено місце гуманності під час ведення війни, але практична реалізації даного принципу є надзвичайно складним процесом про необхідність якого мають розуміти всі держави-учасниці війни, адже наявність ґрунтовно сформованих норм щодо міжнародного гуманітарного права ще не дає гарантії їх дотримання.